

บทที่ 3 ข้อมูล จังหวัดภูเก็ต

3.1 ลักษณะทางกายภาพ

3.1.1 ที่ตั้ง และอาณาเขต

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นหมู่เกาะ ตั้งอยู่ทางฝั่งทะเลอันดามันด้านตะวันตกของภาคใต้ ที่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ $7^{\circ}45'$ ถึง $8^{\circ}15'$ เหนือ และเส้นแวงที่ $98^{\circ}15'$ ถึง $98^{\circ}40'$ ตะวันออกห่างจากกรุงเทพฯ 862 กิโลเมตร ไปตามทางหลวงหมายเลข 4 สายเพชรเกษม และทางหลวงหมายเลข 402 สายโคกลอย – ภูเก็ต (ในเขตภูเก็ต คือ ถนนเทพกระษัตรี)

จังหวัดภูเก็ตประกอบด้วยเกาะภูเก็ต ซึ่งเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย โดยมีพื้นที่ 543.034 ตารางกิโลเมตร หรือ 339,396.3 ไร่ และเกาะบริวารอีก 39 เกาะ ซึ่งมีพื้นที่รวมประมาณ 27 ตารางกิโลเมตร โดยเกาะบริวารที่สำคัญ ได้แก่ เกาะสิเหร่ เกาะแก้ว เกาะมะพร้าว เกาะนาคาใหญ่ เกาะนาคาน้อย เกาะโหลน เกาะเฮ เป็นต้น ความยาวของเกาะจากเหนือจรดใต้ประมาณ 48.9 กิโลเมตร ความกว้างจากตะวันตกไปตะวันออกประมาณ 20.3 กิโลเมตร และมีแนวชายฝั่งทะเลยาว 222 กิโลเมตร จังหวัดภูเก็ตอยู่ในกลุ่ม 6 จังหวัดฝั่งทะเลตะวันตกหรือทะเลอันดามัน คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ช่องแคบปากพระ อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน และอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ภาพที่ 3.1 แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดภูเก็ต : ที่มา Google Map

จังหวัดภูเก็ตแบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคตามลักษณะพื้นที่ออกเป็น 3 อำเภอได้แก่ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอเกาะภูเก็ต และอำเภอถลาง 17 ตำบล 103 หมู่บ้าน ประกอบด้วยองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 1 แห่ง เทศบาล 6 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 13 แห่ง ดังนี้

อำเภอเมืองภูเก็ต ประกอบด้วย

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง
- เทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลนครภูเก็ต และเทศบาลตำบลกะรน
- องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 5 แห่ง คือ อบต.เกาะแก้ว, อบต.ฉลอง, อบต.รัษฎา, อบต.ราไวย์ และ อบต.วิชิต

อำเภอกลาง ประกอบด้วย

- เทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลเทพกระษัตรี และเทศบาลตำบลเชิงทะเล
- องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 6 แห่ง คือ อบต.เทพกระษัตรี, อบต.ป่าคลอก, อบต.ไม้ขาว, อบต.ศรีสุนทร, อบต.สาคร และ อบต.เชิงทะเล

อำเภอกะทู้ ประกอบด้วย

- เทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองป่าตอง และเทศบาลตำบลกะทู้
- องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 1 แห่ง คือ อบต.กมลา

ตารางที่ 3.1 แสดงการปกครองจังหวัดภูเก็ต

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.	อบจ.
เมือง	8	44	2	6	-
กลาง	6	46	2	6	-
กะทู้	3	13	2	1	-
รวม	17	103	6	13	1

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดภูเก็ต

การคมนาคมขนส่งของจังหวัดภูเก็ต แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) การคมนาคมทางบก

การคมนาคมทางบกถือเป็นระบบการคมนาคมขนส่งที่มีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดภูเก็ต โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เป็นเส้นทางเชื่อมกับแผ่นดินใหญ่ ส่วนการคมนาคมทางบกภายในจังหวัด มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 402 เป็นสายหลักผ่านสะพานสารสิน อำเภอกลาง เข้าสู่ตัวเมืองภูเก็ต รวมระยะทางประมาณ 42 กิโลเมตร โดยมีถนนสายรองเข้าสู่ชุมชน ประกอบด้วยทางหลวงจังหวัดสายสั้นๆ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4020 4021 4022 4023 4024 4025 4026 4027 4028 4029 4030 4031 4032 เป็นต้น

การเดินทางทางรถยนต์ จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทาง ถ.พระราม 2 (ธนบุรี-ปากท่อ) ทางหลวงหมายเลข 35 จนถึงสามแยกวังมะนาวเลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 4 (ถ.เพชรเกษม) ผ่าน จ.เพชรบุรี ชะอำ หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ทับสะแก จนถึงสี่แยกเข้าตัวเมืองชุมพร (สี่แยกปฐุมพร หลัก กม.ที่ 499) ตรงไปตามทางหลวงหมายเลข 41 ผ่าน อ.หลังสวน เข้าเขต จ.สุราษฎร์ธานี ผ่านทางเข้าสนามบิน สุราษฎร์ธานีประมาณ 10 กม. ถึงสี่แยกหลัก กม.ที่ 18 เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 401 ผ่านที่ว่าการ อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี ประมาณ 5 กม. ถึงสามแยกเลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 415 ผ่านบ้านเขาต่อระยะทาง 48 กม. ถึงสี่แยกนาเหนือ เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 4 ผ่านที่ว่าการ อ.ทับปุด 1 กม. เลี้ยวซ้ายเข้าทาง

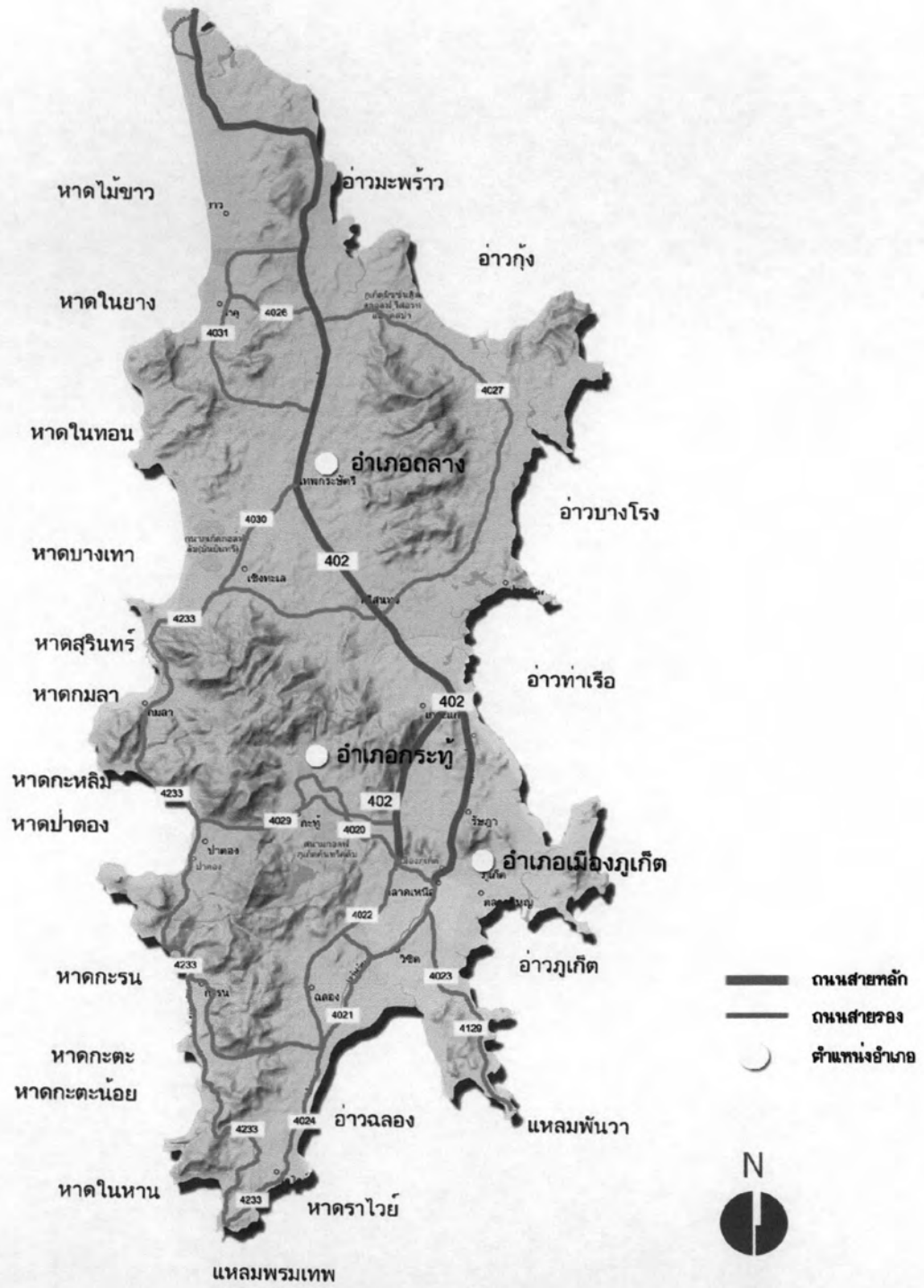
หลวงหมายเลข 415 จนถึงสามแยกเข้าตัว จ.พังงา เลี้ยวซ้ายไปตามเส้นทางอีก 89 กม. ถึง จ.ภูเก็ต (ใช้ทางหลวงหมายเลข 4 จนถึงบ้านโคกกลอย จ.พังงา เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงหมายเลข 402) รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 886 กม. หรือใช้อีกเส้นทางจากสี่แยกตัวเมืองชุมพรเลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 4 ผ่าน อ.กระบุรี อ.กะเปอร์ จ.ระนอง อ.คุระบุรี อ.ตะกั่วป่า อ.ท้ายเหมือง อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา เข้าสู่ จ.ภูเก็ต แต่ใช้เส้นทางแรกจะสะดวกรวดเร็วกว่า

2) การคมนาคมทางน้ำ

การคมนาคมทางน้ำของจังหวัดภูเก็ต มีท่าเรือน้ำลึกที่อ่าวมะขาม ซึ่งเป็นท่าเรือขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ สามารถติดต่อค้าขายกับประเทศแถบตะวันตกได้โดยตรงนอกจากนี้ ยังมีโครงข่ายการคมนาคมทางน้ำติดต่อเชื่อมโยงระหว่างท่าเรือน้ำลึกภูเก็ต ท่าเรือกระบี่ และท่าเรือกันตัง เพื่อเชื่อมความเชื่อมโยงกับภาคใต้ตอนล่าง และยังมีท่าเรือสำหรับนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังหมู่เกาะต่างๆ เช่น เกาะพีพี หมู่เกาะสิมิลันและหมู่เกาะสุรินทร์ เป็นต้น ส่วนท่าเทียบเรือประมงมีทั้งหมด 14 แห่ง

3) การคมนาคมทางอากาศ

มีสนามบินนานาชาติภูเก็ตซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการขนส่งผู้โดยสารและส่งสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีเที่ยวบินเข้า - ออกตลอดเวลา

รูปที่ 3.2 แผนที่แสดงโครงข่ายถนนภายในจังหวัดภูเก็ต
ที่มา: สำนักงานจังหวัดภูเก็ต

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นหมู่เกาะวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ มีเกาะบริวารน้อยใหญ่ล้อมรอบพื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 70 เป็นที่ราบสูงหรือภูเขา มีเทือกเขาทอดยาวในแนวเหนือใต้ เป็นแนวกำบังลมและฝน ทำให้ภูเก็ตปลอดภัยจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และพื้นที่ประมาณร้อยละ 30 เป็นที่ราบแถบเชิงเขาและชายฝั่งทะเลอยู่บริเวณตอนกลางและตะวันออกของเกาะ โดยพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกมีสภาพเป็นหาดโคลนและป่าชายเลน ส่วนชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเป็นภูเขาและหาดทรายที่สวยงาม และบริเวณที่เป็นที่ราบถัดจากภูเขาลงมามีสภาพพื้นที่เป็นที่ดอนลักษณะลูกคลื่นลอนลาด และต่อจากบริเวณนี้จะเป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชน จึงแบ่งลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดภูเก็ตออกเป็น 5 เขตดังนี้

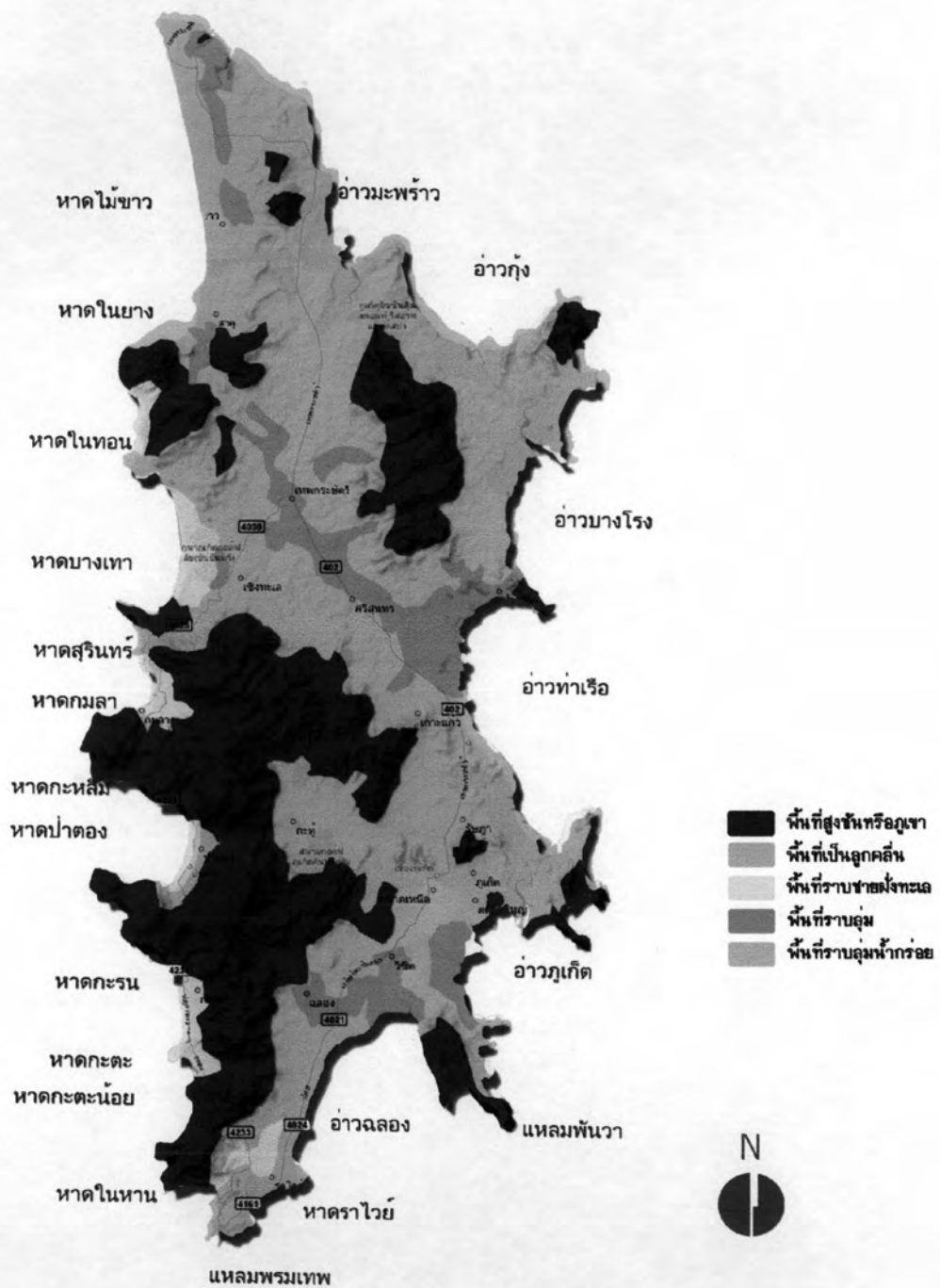
1) **พื้นที่สูงชันหรือภูเขา** ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินแกรนิตที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป ลักษณะภูเขาวางตัวตั้งแต่เหนือจดใต้ เป็นแนวภูเขาหนาแน่นอยู่ทางทิศใต้มากกว่าบริเวณอื่นๆ พื้นที่ส่วนใหญ่มีระดับความสูงมากกว่า 100 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ยอดเขาไม้เท้าสิบสอง สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 529 เมตร พืชพรรณเป็นพวกป่าไม้แบบร้อนชื้น เขตภูเขาครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเมือง และอำเภอกระทุ่ม เป็นแหล่งต้นน้ำของคลองสายสำคัญของจังหวัดภูเก็ต

2) **พื้นที่เป็นลูกคลื่น** เป็นบริเวณที่เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ ได้แก่ บริเวณหุบเขากว้างๆ เป็นทางน้ำของคลองสายต่างๆ ไหลผ่าน สภาพพื้นที่มีลักษณะทั้งที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด (ความลาดชัน 3-8 เปอร์เซ็นต์) ลูกคลื่นลอนชัน (ความลาดชัน 8-16 เปอร์เซ็นต์) และเนินเขาเตี้ย (ความลาดชัน 16-35 เปอร์เซ็นต์)

3) **พื้นที่ราบชายฝั่งทะเล** ได้แก่ บริเวณชายหาดซึ่งส่วนใหญ่อยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะ เป็นหาดทรายสีขาวสะอาดเพราะการทับถมของทรายที่เป็นแร่ควอทซ์ บางแห่งมีซากแตกหักของเปลือกหอย และปะการัง เป็นบริเวณที่คลื่นทะเลซัดทรายขึ้นไปกองสะสมด้านในหาดเกิดเป็นสันทราย ยาวขนานตามแนวแคบๆ ของชายฝั่ง เช่น หาดทรายแก้ว หาดไม้ขาว หาดในยาง หาดไนทอน หาดกมลา หาดป่าตอง หาดกะตะ-กะรน และหาดไนหาน เป็นต้น

4) **พื้นที่ราบลุ่ม** เป็นเขตพื้นที่หุบเขากว้างที่เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ และบริเวณที่อยู่ปลายลำคลองต่างๆ มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินเนื้อละเอียดระบายน้ำเร็ว ได้แก่ บริเวณตลาดใหญ่ ตลาดเหนือ ฉลอง ป่าตอง กมลา และเชิงทะเล เป็นต้น

5) **พื้นที่ราบลุ่มน้ำกร่อย** เป็นพื้นที่บริเวณทางทิศตะวันออกของเกาะบางแห่งเป็นที่ลุ่มน้ำซึ่งได้รับผลกระทบของน้ำขึ้นน้ำลง จึงมีทั้งน้ำจืดและน้ำเค็มเป็นเขตน้ำกร่อย พืชพรรณมีทั้งจากและเสม็ดป่า เป็นเขตที่มีความอุดมสมบูรณ์ของอาหารและสัตว์ทะเลมาก

รูปที่ 3.3 แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศจังหวัดภูเก็ต

ที่มา : โครงการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับเมืองจังหวัดภูเก็ต ระยะที่ 2 พ.ศ. 2549

3.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของจังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นแบบเขตร้อนชื้น อยู่ในเขตอิทธิพลลมมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้และตะวันออกเฉียงเหนือจึงมีอากาศร้อนชื้นตลอดทั้งปี และมีเพียงแค่ 2 ฤดู เท่านั้น คือ

ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงพฤศจิกายน (8 เดือน) เป็นช่วงเวลาที่รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และช่วงหลัง เดือนตุลาคมและเดือนพฤศจิกายน เป็นอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

ฤดูร้อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึง มีนาคม (4 เดือน) ช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึง เมษายน เป็นช่วงที่อากาศดีที่สุดไม่มีฝน ท้องฟ้าแจ่มใส

อิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในปี 2549 มีฝนตกรวม 188 วัน เพิ่มขึ้นจากปี 2548 จำนวน 37 วัน ปริมาณน้ำฝนรวม 2,207.70 มิลลิเมตร และช่วงเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด ได้แก่ เดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝน 360.10 มิลลิเมตร ในขณะที่เดือนมิถุนายน และกรกฎาคม มีจำนวนวันที่ฝนตกมากที่สุดถึง 22 วัน/เดือน

3.14 ทรัพยากรดิน

พื้นที่โดยรวมของจังหวัดภูเก็ต มีลักษณะดินแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ จะเห็นว่าบริเวณหาดและสันทราย จะพบดินทราย หรือดินร่วนปนทราย ที่มีการระบายน้ำมากเกินไป บริเวณที่ราบลุ่มทางด้านตะวันออก เป็นดินโคลนป่าชายเลน เป็นดินลึก ระบายน้ำไม่ดี ขาดประสิทธิภาพในการอุ้มน้ำ ประกอบด้วยดินหลายชนิดปะปนกัน จึงเรียกว่าดินตะกอนชะวากทะเล ลักษณะเนื้อดินบริเวณที่ราบเป็นดินลึก เนื้อละเอียด มีการระบายน้ำไม่ดี ในขณะที่ที่ราบลูกคลื่นลอนลาด มีการระบายน้ำดี ส่วนบริเวณที่ดอนเนื้อดินจะแตกต่างกันกำเนิดดิน ถ้าเป็นการสลายตัวของหินควออร์ท และหินแกรนิต เนื้อดินจะหยาบเป็นดินลึกปานกลางถึงต้น หากเป็นการสลายตัวของหินดินดานหรือฟิลไลต์ เนื้อดินจะละเอียด เป็นดินลึกมากถึงลึกปานกลาง ดังนั้นเมื่อต้องการปลูกสร้างในพื้นที่ใดก็ตาม ควรคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศตลอดจนวัตถุดิบกำเนิดดินที่จะก่อให้เกิดลักษณะดินตามสภาพพื้นที่นั้นๆ ด้วย มิฉะนั้นแล้วอาจเกิดความเสียหายตามมา หากพื้นที่นั้นต้องเสี่ยงต่อการเกิดภัยดินถล่ม

พื้นที่บางแห่งในจังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดภัยจากดินถล่ม เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลมรสุมตลอดปี เมื่อฝนตกหนัก ดินมีสภาพอิ่มตัว ไม่สามารถอุ้มน้ำไว้ได้ โดยเฉพาะบริเวณที่หินรองรับชั้นดินนั้นมีความลาดชันสูง หรือหน้าผาหินผุพังง่าย มักเกิดเป็นชั้นดินหนา ขาดพืชพรรณปกคลุมดิน เมื่อเกิดน้ำป่าไหลหลาก จึงมีดินพังทลายลงมา

สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย บริเวณเชิงเขา หรือที่ลาดเชิงเขา ในปัจจุบันการเกิดแผ่นดินถล่ม มิได้เป็นภัยธรรมชาติที่เกิดจากธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังเกิดจากการกระทำของมนุษย์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำ หรือการมีสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำเข้าไป ในบริเวณที่มีความเสี่ยงสูงต่อการพังทลายของดิน โดยเฉพาะทางด้านฝั่งทะเลตะวันตก บริเวณอำเภอกระบุรีและอำเภอเมือง มีความเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม เมื่อมีปริมาณฝนตกหนักมากกว่า 1,000 มม./วันขึ้นไป (กรมพัฒนาที่ดิน, 2546)

3.1.5 ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดภูเก็ตมีเนื้อที่ 543.034 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 339,396 ไร่ เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ 107,578 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าบก จำนวน 88,235 ไร่ และป่าชายเลน 19,343 ไร่

ตารางที่ 3.2 แสดงพื้นที่ป่าไม้จังหวัดภูเก็ต ปี 2549

ลำดับที่	ทะเบียนและเขตพื้นที่ป่าไม้แบ่งตามประเภท	พื้นที่ (ไร่)
1.	ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี	27,904.50
2.	ป่าสงวนแห่งชาติ	107,578.00
3.	พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และนันทนาการ	0.00
4.	พื้นที่การปลูกป่าชุมชนและป่าเศรษฐกิจ	704.50
5.	อุทยานแห่งชาติ	56,250.00
6.	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	0.00
7.	วนอุทยาน	0.00
	รวม	192,437.00

ที่มา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต, 2549

ป่าไม้ของจังหวัดภูเก็ต แบ่งออกได้เป็น 4 แบบ

1) ป่าเขตร้อนชื้น เป็นป่าค่อนข้างรก ด้านล่างมีไม้เล็ก ๆ ค่อนข้างรกทึบ ส่วนใหญ่อยู่แถบภูเขา หุบเขา เป็นแถบเขาพระแทว เขานาคเกิด เขาบางคู

2) ป่าชายเลน เป็นป่าไม้ผลัดใบในเขตร้อนชื้น ส่วนใหญ่เรียกว่าป่าโกงกาง ต้นพังกา มีมากแถบด้านตะวันออกของเกาะตั้งแต่ท่าฉัตรไชยตอนเหนือไปจดด้านใต้ แหล่งป่าชายเลนที่สำคัญคือ ป่าชายเลนคลองอู่ตะเภา ป่าชายเลนคลองท่ามะพร้าว ป่าชายเลนคลองพารา ตลอดไปแนวคลองบางโรง คลองท่าเรือ คลองบางชีห้อย และคลองท่าจีน ต้นไม้ที่มีมากในแถบป่าพังกาคือ ต้นพังกา แสม ลำพู ตะบูน ปรงทะเลเป่า เหงือกปลาหมอ

3) ป่าชายหาด เป็นป่าโปร่งผลัดใบ ขึ้นในบริเวณที่น้ำทะเลไปถึง ป่าชายหาด เป็นป่าที่ถูกรุกมากที่สุด ในการทำที่พักด้านท่องเที่ยวและการเลี้ยงสัตว์น้ำริมฝั่ง ต้นไม้สำคัญคือพวกหูกวาง ตีนเป็ดทะเล สนทะเล โพธิ์ทะเล หยีน้ำ จิก ป่าชายหาดของภูเก็ต เช่นที่ หาดในยาง ท่าฉัตรไชย

4) ป่าพรุ ป่าในพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมตลอด ชาวภูเก็ตเรียกโพละ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสันทรายกั้นน้ำทะเลไว้จนน้ำแห้งลง มีพีชขึ้น เป็นพวก ผักกูด ลำเพ็ง จูด เสม็ด หญ้าวงช้าง โพละ ของภูเก็ตเคยมี เช่น บริเวณหาดไม้ขาว พรุทับเงย พรุยายรัตน์ พรุจืด พรุยาว พรุจิก พรุไม้ขาว ปัจจุบันถูกบุกรุกถมเกือบหมด หากไม่ถมก็จะขุดลอกเป็นแหล่งเก็บน้ำ ทำลายระบบนิเวศน์ที่ภูเก็ต ขณะนี้มีเหลือแค่พรุจิกซึ่งอาจถูกถมในไม่ช้า

ป่าที่มีความสำคัญที่ยังคงสมบูรณ์ก็คือ ป่าควนเขาพระแห้ว ซึ่งได้ประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแห้ว โดยป่าสงวนแห่งชาติในจังหวัดภูเก็ตมีทั้งหมด 16 ป่า แยกเป็นป่าบก จำนวน 9 ป่า มีเนื้อที่เกือบทั้งหมดเป็นป่าดิบ ขึ้นอยู่ตามภูเขาด้านฝั่งตะวันตกของเกาะภูเก็ตในเขตอำเภอกะทู้และอำเภอเมือง ส่วนในเขตอำเภอกลางเป็นป่าดิบชื้นบนภูเขาสูงเช่นกัน ประกอบด้วยไม้ทั้ง ไม้ยาง และไม้ตะเคียน เป็นต้น และยังมีป่าชายหาด สวนไม้กระยาเลยเล็กน้อย และป่าสงวนแห่งชาติที่เป็นป่าชายเลน มี 7 ป่า

ทั้งนี้จังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งแบ่งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ และป่าเตรียมการสงวน โดยในส่วนของป่าสงวนแห่งชาติ จำแนกได้เป็น ป่าบก ส่วนใหญ่พบบริเวณด้านตะวันตกของเกาะ มี 9 แห่ง มีลักษณะเป็นป่าดิบชื้น มีพรรณไม้นานาชนิดขึ้นทั่วไป ทั้งในหุบเขา ที่ลาดชัน และยอดเขา ป่าบกที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่ที่สุด คือ ป่าเทือกเขากมลา รองลงมาคือป่าเทือกเขานาคเกิด และป่าเทือกเขาพระแห้ว และป่าชายเลน ส่วนใหญ่พบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะ มีผืนป่าขนาดเล็กกระจายอยู่ในท้องที่อำเภอกลางและอำเภอเมืองภูเก็ต รวม 7 แห่ง อาทิ ป่าเลนคลองบางโรง ป่าเลนคลองท่าเรือ ป่าเลนคลองบางชีเหล้า – คลองท่าจีน ป่าเลนคลองเกาะผี

3.1.6 แหล่งน้ำและการชลประทาน

จังหวัดภูเก็ต ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ แต่มีลำห้วยลำคลองขนาดเล็ก โดยลำน้ำสายสำคัญคือ คลองบางใหญ่ คลองฉลอง คลองกระทะ คลองท่าเรือ คลองกะลา คลองพม่าลง คลองบ้านหยิด คลองบางโรง คลองท่ามะพร้าว นอกจากนี้ยังมีลำห้วย ลำธารขนาดเล็กอีกหลายสาย รวมทั้งสิ้นประมาณ 36 สาย

จังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่ทางการเกษตร รวมทั้งสิ้นประมาณ 172,035 ไร่ ส่วนมากเป็นสวนยางพารา ประมาณร้อยละ 75 รองลงมาเป็นส่วนมะพร้าวร้อยละ 11 นอกจากนั้นเป็นพืชสวน

อื่นๆ ซึ่งจะอาศัยใช้น้ำฝนเป็นหลัก โดยกรมชลประทานได้ดำเนินการปรับปรุง และพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ซึ่งส่งมอบให้องค์กรปกครองท้องถิ่นรับไปดูแลใช้ประโยชน์แล้ว จำนวน 94 แห่ง กระจายทั่วพื้นที่เกาะภูเก็ต ทั้งเพื่อการเกษตรและเพื่อการอุปโภคบริโภค แต่เนื่องจากจังหวัดภูเก็ต เป็นแหล่งท่องเที่ยว ปริมาณความต้องการน้ำที่สำคัญคือ น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค (โครงการชลประทานจังหวัดภูเก็ต, 2548)

3.1.7 ระดับการพัฒนาของจังหวัดภูเก็ต

ระดับการพัฒนาในจังหวัดภูเก็ตจะแตกต่างกันไปตามลักษณะที่ตั้ง ทิวทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึง และแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต ซึ่งสามารถแบ่งตามกลุ่มพื้นที่ได้ ดังนี้ คือ

1) ชายฝั่งตะวันตก มีชายหาดขนาดใหญ่ ได้แก่ หาดไม้ขาว หาดในทอน หาดบางเทา หาดกมลา หาดป่าตอง หาดกะรน หาดกะตะ พื้นที่บริเวณชายหาดที่มีการพัฒนาอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะพื้นที่ทางตอนใต้ตั้งแต่ หาดป่าตองเรื่อยลงมาถึง หาดกะตะ กะรน มีแนวโน้มการพัฒนาที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยแหล่งท่องเที่ยวหนาแน่นสูง และกิจกรรมบันเทิงจะอยู่ที่ป่าตอง แหล่งท่องเที่ยวหนาแน่นปานกลาง จะมุ่งเน้นกิจกรรมเชิงอนุรักษ์คือ หาดกะตะ หาดกะรน หาดกมลา เชียงทะเล และบริเวณชายหาดทางตอนเหนือ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีชุมชนเล็กๆ เป็นที่อยู่อาศัยมีความหนาแน่นต่ำกว่าบริเวณชายหาดตอนกลางและตอนใต้ โดยบริเวณหาดบางเทามีการพัฒนามากกว่า รองลงมาคือ หาดในทอน และในยาง ส่วนหาดไม้ขาวเป็นพื้นที่อนุรักษ์เนื่องจากอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติสิรินาถ

2) ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลนและมีการพัฒนาเป็นท่าเรือ บริเวณที่เป็นย่านที่อยู่อาศัย เช่น บริเวณอ่าวสะพาน อ่าวปอ และอ่าวพร้าว ส่วนบริเวณอ่าวภูเก็ต ซึ่งมีการพัฒนาเป็นบ้านพักตากอากาศ ที่ดินบริเวณอ่าวฉลองและหาดราไวย์ ซึ่งอยู่ตอนใต้ของเกาะภูเก็ต เป็นพื้นที่ที่มีท่าเรือ บ้านพักตากอากาศ และเป็นย่านที่อยู่อาศัย

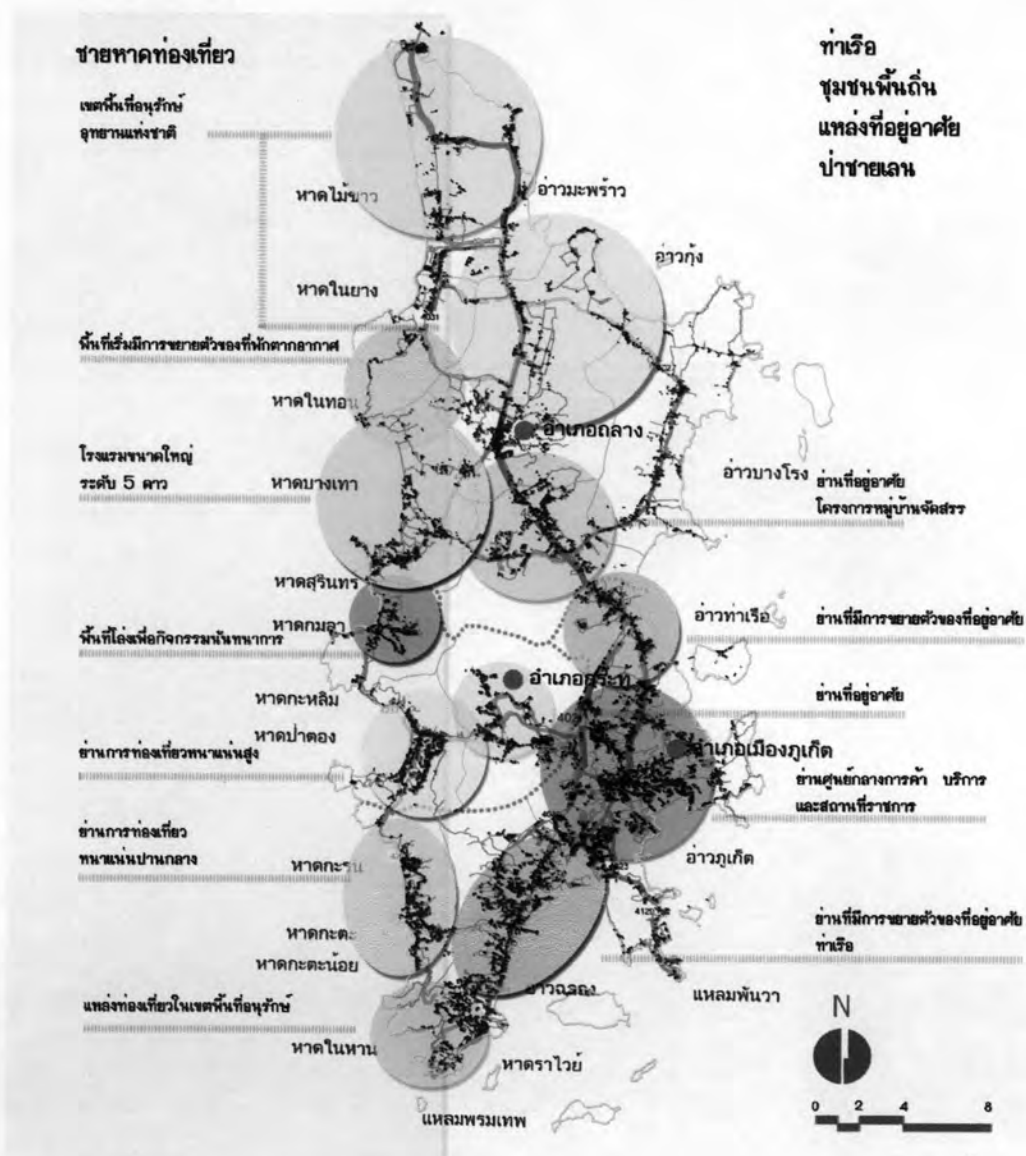
3) ชุมชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด โดยมีศูนย์กลางบริหารการปกครอง และย่านพาณิชย์กรรมที่ประกอบไปด้วย ตลาดสด ห้างสรรพสินค้า โรงแรม อยู่ในตัวจังหวัดภูเก็ต เขตเทศบาลนครภูเก็ต

3.1) ในเขตเทศบาลนคร บริเวณพื้นที่ชั้นในจะเป็นย่านพาณิชย์กรรม สถาบันการเงิน และการบริการสาธารณะ ส่วนพื้นที่ชั้นนอกจะมีโครงการที่อยู่อาศัยบริเวณสองฟากถนนรัชดา

3.2) ถนนเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ซึ่งเป็นย่านศูนย์การค้าใหม่ และย่านบ้านจัดสรร

3.3) ถนนเทพกษัตรี เป็นย่านที่มีการพัฒนาบ้านจัดสรร

ดังนั้นการใช้ที่ดินเพื่อการรองรับบทบาทหลักของจังหวัดภูเก็ตคือการท่องเที่ยว การพัฒนาเมืองของจังหวัดภูเก็ตขึ้นอยู่กับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หรือเพื่อการบริการโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปหรือทรัพยากรที่ใช้แล้วเสื่อมโทรมลงหากไม่มีการบำรุงรักษา การพัฒนาที่เกิดขึ้นควรคำนึงถึงการอนุรักษ์และการบำรุงรักษาควบคู่ไปด้วยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รูปที่ 3.4 แผนที่แสดงการพัฒนาเมืองจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน

3.2 ลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม

3.2.1 การท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

เกาะภูเก็ตมีหาดทรายรอบเกาะยาวประมาณ 30 กิโลเมตร และเกาะบริวาร 30 กว่าเกาะ มีสันเขาทอดเป็นแนวยาวจากเหนือจรดใต้เลียบตามแนวชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของเกาะ เกือบตลอดแนว เป็นแนวกำแพงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ให้กับพื้นที่ทางตะวันออกของเกาะ เป็นอย่างดี ประกอบกับภูเก็ตโชคดีที่มีที่ตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน อันหมายถึง เขตติดต่อกับทะเลใหญ่ คือ มหาสมุทรอินเดีย กระแสน้ำในมหาสมุทรอินเดียปรับเปลี่ยนหมุนเวียนตลอด เคลื่อนไหวมากกว่ากระแสน้ำด้านอ่าวไทย ซึ่งเป็นอ่าวโค้งลึก ที่ภูเก็ตมีกระแสน้ำไหลเวียนเคลื่อนไหวดลอด ทำให้น้ำทะเลสีใส สะอาด ชายหาดขาว และทำให้เกิดการกัดเซาะของคลื่น แลลม อ่าว โขดหิน และชายหาดชาวตามธรรมชาติมากมาย เช่น หาดกะตะ หาดกะรน หาดป่าตอง หาดกมลา หาดบางเทา ทางฝั่งตะวันตกซึ่งยังคงความเป็นธรรมชาติแท้จริงของภูเก็ต และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ส่วนชายฝั่งทะเลตะวันออกของเกาะภูเก็ต แตกต่างจากฝั่งตะวันตก เหมาะแก่การท่องเที่ยวด้านกิจกรรมกีฬาทางน้ำ เนื่องจากทะเลจะเงียบและสงบกว่าด้านตะวันตก และด้วยทำเลที่มาตรฐาน ที่จะนำท่านสู่เกาะต่างๆ มากมายในอ่าวพังงา และอ่าวกระบุรี ซึ่งติดต่อกัน นอกจากธรรมชาติที่สวยงามแล้ว ภูเก็ตยังมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมหลากหลาย และคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมอาคารเก่าในชุมชนเมือง ที่ผสมผสานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมจีน และสถาปัตยกรรมยุโรป เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวิวัฒนาการ และวัฒนธรรมที่สั่งสมของเกาะแห่งนี้มานาน

3.2.2 ศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ต นอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่งดงามทางธรรมชาติแล้ว อาหารและอัยาศัยไมตรีของคนภูเก็ต ยังเป็นปัจจัยสำคัญดึงดูดนักท่องเที่ยว จากรายงาน Annual Reader's Travel Awards 2004, World Tourism Organization (WTO) พบว่าประเทศไทยติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลกที่มีสถานที่ท่องเที่ยวเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และจังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย และมีแนวโน้มที่จำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดของจังหวัดภูเก็ต) โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวยุโรปและเอเชียตะวันออกที่มีรายได้สูง ได้แก่ ประเทศไต้หวัน เยอรมัน อังกฤษ สวีเดน และญี่ปุ่นตามลำดับ ภูเก็ตจึงเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้เป็นอันดับ 1 ของประเทศ

ตารางที่ 3.3 แสดงแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมปี พ.ศ. 2544-2546

ที่	แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยว (ล้านคน)				CAGR%
		ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2544-2546	
1	กรุงเทพฯ	24.51	26.51	29.30	80.33	6.1
2	พัทยา	3.86	4.18	4.25	12.29	3.3
3	ภูเก็ต	3.79	3.99	4.05	11.83	2.2
4	เชียงใหม่	3.45	3.46	3.39	10.31	-0.5
5	ชะอำ	3.06	3.22	3.23	9.51	1.8
6	หาดใหญ่	2.29	2.34	2.33	6.98	0.6
7	พังงา	2.00	2.33	2.33	6.66	5.2
8	หัวหิน	1.71	1.78	1.90	5.40	3.5
9	กระบี่	1.35	1.45	1.62	4.43	6.2
10	เชียงราย	1.08	1.08	1.05	3.21	-1.0
11	สมุย	0.83	0.85	0.84	2.51	0.3

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3.4 แสดงแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมปี พ.ศ. 2544-2546

รล	แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยว (ล้านคน)			CAGR%
		ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	
1	ภูเก็ต	3,671.4	3,641.74	3,635.63	-0.3
2	กรุงเทพฯ	3,272.6	3287.5	3541.7	2.7
3	หาดใหญ่	2,988.8	3024.2	3012.1	0.3
4	พัทยา	2,824.6	2813.0	2893.6	0.8
5	สมุย	2,859.8	2843.2	2812.3	-0.6
6	เชียงใหม่	2734.4	2753.4	2858.8	1.5
7	เชียงราย	2730.1	2674.3	2681.2	-0.6
8	กระบี่	2530.2	2518.3	2595.9	0.9
9	หัวหิน	1654.4	1648.8	1809.2	3.0
10	พังงา	1662.5	1711.2	1687.6	0.5
11	ชะอำ	1246.9	1244.5	1313.9	1.8
ประเทศไทย		3747.8	3753.7	3774.5	0.2

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3.2.3 ข้อมูลด้านประชากร จังหวัดภูเก็ต

ในอดีต ประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตมีหลากหลายชาติพันธุ์ อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต มีส่วนสำคัญต่อการผสมผสานและสืบสานวัฒนธรรมของชาวภูเก็ตมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2547 ประชากรจังหวัดภูเก็ตขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.0 ต่อปี โดยส่วนใหญ่จะขยายตัวไปในบริเวณพื้นที่รอบเขตเทศบาลนครภูเก็ต พื้นที่ที่มีอัตราการขยายตัวของประชากรสูงสุด คือ เขตเทศบาลเมืองป่าตอง ซึ่งมีประชากรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ปี รองลงมา คือ เทศบาลตำบลกระทุ้ง มีอัตราการขยายตัวประชากรเฉลี่ยร้อยละ 5.0 และในเขตอำเภอเมือง ได้แก่ ตำบลวิชิต ตำบลรัชฎา ตำบลฉลอง และตำบลราไวย์ มีอัตราการขยายตัวประชากรเฉลี่ยร้อยละ 4.6 ต่อปี อย่างไรก็ตาม จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว เป็นเพียงประชากรที่มีชื่อตามทะเบียนบ้าน ซึ่งยังไม่รวมถึงกลุ่มประชากรแฝง ซึ่งเข้ามาประกอบอาชีพและอยู่อาศัยอย่างถาวรในจังหวัดภูเก็ต โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคแรงงานในร้านอาหาร ภัตตาคาร และโรงแรม

3.2.4 สภาพเศรษฐกิจ และการจ้างงาน

ฐานเศรษฐกิจหลักของจังหวัดภูเก็ตขึ้นอยู่กับบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากเป็นภาคการผลิตที่สามารถสร้างรายได้สูงสุดให้กับจังหวัดมาโดยตลอดแล้ว ยังเป็นภาคการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงระหว่างปี 2538 - 2546 อัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในสาขาการบริการการท่องเที่ยว จะมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 20 ต่อปี โดยสาขาการผลิตที่สร้างรายได้สูงสุด 3 อันดับแรก คือ สาขาโรงแรมและภัตตาคาร สาขาการคมนาคมขนส่ง และสาขาการค้าส่งและค้าปลีก ตามลำดับ ส่วนสาขาการผลิตอื่น ๆ ที่สำคัญรองลงมา คือ สาขาการประมง และสาขาการก่อสร้าง

ข้อมูลจากสำนักงานประกันสังคมจังหวัดภูเก็ตระบุว่า ในปี พ.ศ. 2548 จังหวัดภูเก็ตมีสถานประกอบการรวม 4,143 แห่ง มีนายจ้าง 6,007 คน และลูกจ้าง 85,564 คน โดยสถานประกอบการที่มีจำนวนมากที่สุด คือ โรงแรมและร้านอาหาร ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 28 ของสถานประกอบการทั้งหมด และมีการจ้างงานเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 47 ของจำนวนการจ้างงานทั้งหมด รองลงมาคือ สถานประกอบการประเภทร้านค้าสินค้าเบ็ดเตล็ด ซึ่งมีสถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 17 ของสถานประกอบการทั้งหมด โดยมีการจ้างงาน คิดเป็นร้อยละ 14 ของจำนวนการจ้างงานทั้งหมด

ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยระบุว่า จังหวัดภูเก็ตมีสถานประกอบการณ์โรงแรม 514 แห่ง ประมาณร้อยละ 50 กระจายตัวอยู่ในเขตอำเภอเมือง รองลงมา อยู่ในเขตอำเภอกระทุ้ง และอำเภอถลาง คิดเป็นร้อยละ 40 และ 10 ตามลำดับ สถานประกอบการโรงแรม

ที่ตั้งอยู่ในอำเภอกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นโรงแรมขนาดเล็ก มีจำนวนห้องพักไม่เกิน 20 ห้อง ในขณะที่สถานประกอบการโรงแรมในเขตอำเภอเมือง และอำเภอกระทุ่ม จะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ มีห้องพักจำนวนมากไว้รองรับนักท่องเที่ยว สถานประกอบการโรงแรมส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก คือ ตำบลป่าตอง และตำบลกะรน

3.2.5 ปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนา

จากการพิจารณาสภาพพื้นที่ในปัจจุบันของจังหวัดภูเก็ตพบว่า พื้นที่ที่มีความน่าสนใจและมีแนวโน้มในการพัฒนาและขยายตัวของเมืองเพิ่มมากขึ้น อันเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาทัศนคุณภาพในอนาคต ได้แก่ พื้นที่บริเวณชายหาดทางด้านตะวันตกของเกาะ ซึ่งเป็นชายหาดฝั่งทะเลอันดามันที่มีความสวยงามและมีชื่อเสียงในฐานะแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก โดยเฉพาะบริเวณหาดป่าตองซึ่งเป็นชายหาดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คึกคัก จึงเป็นบริเวณที่มีแนวโน้มในการเกิดการก่อสร้างอาคารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้นหากไม่มีมาตรการในการควบคุมที่เหมาะสมก็อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อทรัพยากรทางสายตา ซึ่งถือเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญได้

ทั้งนี้ในปัจจุบันพบว่า เนื่องจากบริเวณพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลมีการพัฒนาและก่อสร้างอาคารเป็นชุมชนเมืองท่องเที่ยวที่หนาแน่นเต็มพื้นที่แล้ว จึงทำให้โครงการก่อสร้างอาคารเริ่มปรากฏขึ้นบนพื้นที่ลาดชันบริเวณเชิงเขาของปลายแหลมทั้งสองด้านของหาดป่าตอง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับหาดอื่นๆ แต่เนื่องจากหาดป่าตองเป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มในการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวสูง จึงคาดการณ์ว่าโครงการก่อสร้างอาคารเหล่านี้จะมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากกว่าหาดอื่นๆ โดยพื้นที่พื้นที่ลาดชันบริเวณเชิงเขานี้ นอกจากจะมีคุณค่าในฐานะที่เป็นทรัพยากรทางสายตา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนจากบริเวณชายหาด ซึ่งทำให้ผลกระทบจากการมองเห็นที่เกิดขึ้นสามารถมีความชัดเจนและสังเกตได้ง่ายแล้ว พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อความเสียหายทางระบบนิเวศธรรมชาติด้วย โดยเฉพาะในด้านเส้นทางการไหลของน้ำและการพังทลายของหน้าดิน